

ФІНАНСОВИЙ ЛІЗИНГ У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

ЛЕВЧЕНКО Л. В.

кандидат економічних наук

Полтава

Нині в Україні актуальною проблемою є подальша активізація інвестиційної діяльності всіх суб'єктів господарювання, направленої перш за все на оновлення активної частини основних засобів. Це забезпечить в майбутньому випуск конкурентоспроможної продукції та відповідно збільшення дохідної частини як державного, так і місцевих бюджетів в частині податкових надходжень, що в кінцевому підсумку сприятиме стабілізації економіки України в цілому. За таких умов постає питання забезпечення фінансування даного процесу.

Суб'єкти господарювання мають можливість здійснювати фінансування за рахунок власних, залучених та позичених коштів. Використання фінансових ресурсів власних (кошти засновників, чистий прибуток, амортизаційний фонд, резервні фонди, кошти від емісії цінних паперів серед власників компанії) та залучених (кошти від емісії і реалізації цінних паперів на внутрішньому та зовнішньому ринках, кошти комерційних структур) характеризується певною обмеженістю, тому постає необхідність використання позичених коштів для капіталовкладень в основні засоби виробництва або просто використання «позичених» основних засобів, наприклад, через фінансовий лізинг.

Основні аспекти здійснення лізингу знаходять відображення у наукових працях В. Н. Василенко та М. В. Сігнатуліна [1], Н. М. Внукової [2], В. В. Гриценко [3], М. М. Іонові [4,5], О. М. Орлової [6], Л. В. Соболю [7, 8], О. В. Ульянченко [9] та інших.

Крім того, слід зауважити, що питання, які стосуються участі фінансових посередників у процесі активізації інвестиційної діяльності, залишаються остаточно не вирішеними. Особливої актуальності набувають дослідження, які пов'язані з визначенням реальних джерел фінансування інвестиційного процесу в Україні, особливо на інноваційній основі. За таких умов перспективним джерелом виступає фінансовий лізинг.

Метою статті є висвітлення особливостей інвестиційного фінансового лізингу та формування пропозицій щодо його подальшого використання.

Нині у світі великого поширення набув фінансовий лізинг як напрям активізації інвестиційного процесу. Це спричинено «зручністю» та «доступністю» використання фінансового лізингу в інвестиційній діяльності.

На сучасному етапі господарювання ефективність лізингових операцій підтверджена широкою популярністю не тільки в розвинених країнах світу, а й у країнах, що розвиваються. У країнах – учасниках Організації еко-

номічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) лізинг становить 15 – 30% від усіх інвестицій в основні фонди, а в країнах, що розвиваються, до 15%. У країнах Східної Європи (Естонія, Угорщина, Польща, Чеська Республіка та ін.) співвідношення річного обсягу лізингу до ВВП становить 2 – 5%. Діловими та науковими колами лізинг розглядається як ідеальний механізм, головним призначенням якого є забезпечення структурованого термінового фінансування з метою підтримки розвитку реального сектору національної економіки [3, с. 114 – 115].

В Україні фінансовий лізинг лише починає набувати все більшого розповсюдження (рис. 1), і тому досвід економічно-розвинутих країн по даному питанню потребує ґрунтовного вивчення та раціонального використання.

Темпи зростання кількості та вартості діючих договорів фінансового лізингу в Україні були значними в 2007 р. (див. рис. 1). У 2008 р. тенденція зростання вартості діючих договорів фінансового лізингу була характерною для 1 – 3 кварталів. Починаючи з четвертого кварталу 2008 р. і до першого кварталу 2011 р., величина вартості діючих договорів фінансового лізингу мала стрибкоподібний характер та значення даного показника знаходились в межах від 27,2 млрд грн до 30,5 млрд грн.

Враховуючи статистичні дані, проілюстровані на рис. 1, та загальноекономічну ситуацію в Україні, можна заключити, що в умовах кризи такий вид фінансування інвестиційного процесу, як фінансовий лізинг, продовжував активно використовуватися. Це спричинено перш за все наявністю значної кількості виробничих об'єктів та устаткування, які не задіяні у виробничо-господарській діяльності одних суб'єктів економіки та потрібні в основних засобах у інших, тобто має місце оптимізація використання наявних основних засобів. Окрім того, у такий період функціонування економіки має місце гострий дефіцит як фінансових ресурсів в цілому, так і особливо інвестиційних, тому актуальною стає проблема забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності суб'єктів економіки. Використання позичених фінансових ресурсів на довгостроковій основі з метою інвестування в основні засоби стає майже неможливим.

У такий ситуації, зважаючи на брак інвестицій у грошовій формі, реальним джерелом фінансування стає фінансовий лізинг, оскільки він виступає як альтернатива довгострокового кредиту, сприяє мобілізації та використанню коштів для інвестування, тобто має місце активізація інвестиційного процесу та найголовніше – забезпечується гарантоване використання залучених ресурсів на розвиток діяльності суб'єкта господарювання.

Основним джерелом фінансування лізингових операцій є позичкові кошти, у тому числі банківські кредити (рис. 2), їх питома вага зросла в 2010 р. на 22,1% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

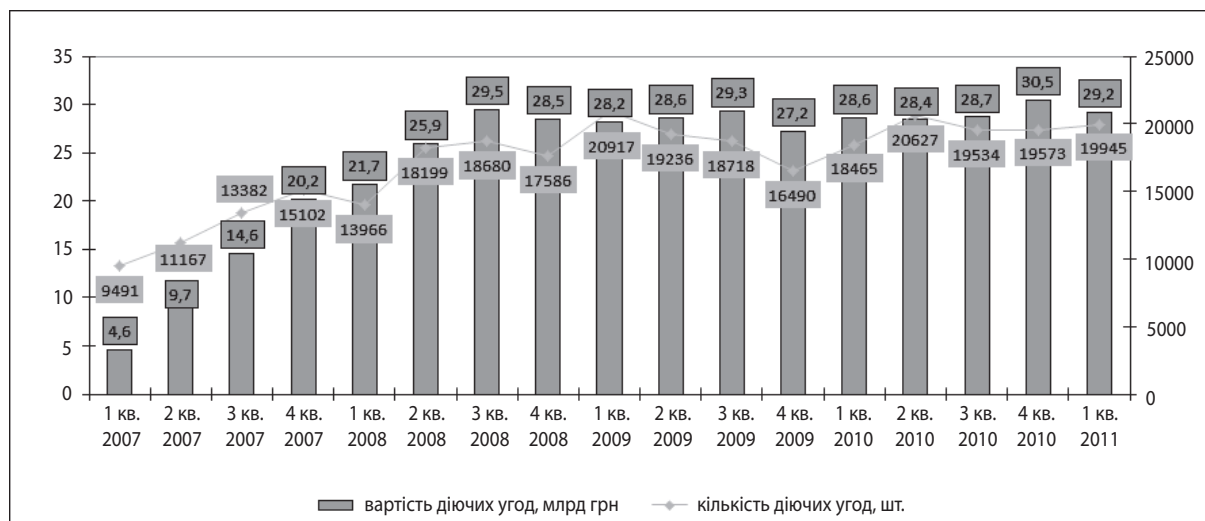

Рис. 1. Кількість та вартість діючих договорів фінансового лізингу 2007 – 2011 рр. в Україні [10]

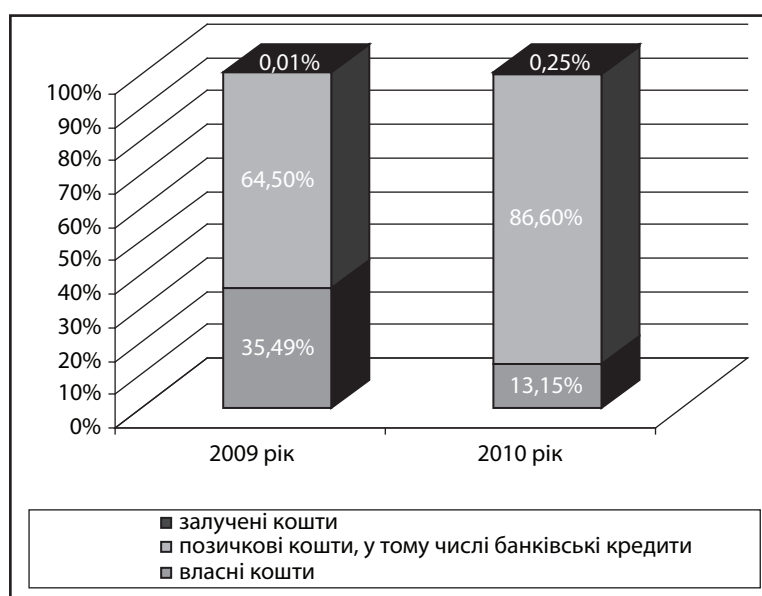

Рис. 2. Структура джерел фінансування лізингових операцій [10]

Нині в Україні активними суб'єктами лізингових відносин є комерційні банки. Вони можуть брати участь у лізинговому процесі прямо або опосередковано (створювати власні лізингові компанії та спільні компанії з іншими суб'єктами господарювання, здійснювати кредитне обслуговування лізингових компаній).

Активна участь комерційних банків у процесі прискорення інвестиційного розвитку України на сучасному етапі є необхідним елементом, оскільки нині існує попит на кредитні інвестиційні ресурси, які можна отримати у грошовій формі (інвестиційний кредит) або у товарній формі (фінансовий лізинг).

Фінансовий лізинг в порівнянні з інвестиційним кредитом є більш раціональним як для потенційних «позичальників» (більш жорсткішими є умови отримання даного виду кредиту), так і для комерційних банків (кількість потенційних позичальників за вищезазначеним видом кредитування є значно обмеженою; вирішується проблема забезпечення сфери впливу фінансової уста-

нови, що особливо актуально в умовах посилення конкуренції в ринкових умовах). У той же час лізинг – це складна форма господарських зв'язків, яка пов'язана з сукупністю ризиків. У такій ситуації необхідно значну увагу приділяти їх мінімізації.

Види ризиків, які супроводжують лізингові операції, можна об'єднати в дві групи: ризики інвестиційного характеру, що притаманні також і довгостроковим кредитним операціям і специфічні. Специфічні ризики доцільно поділити на такі:

- 1) ризики, що пов'язані з діяльністю лізингоотримувача (несплата або несвоечасна сплата лізингових платежів);
- 2) ризики, які спричиняються діяльністю постачальника об'єкта лізингу (неможливість або небажання постачати майно – об'єкт лізингу);
- 3) ризики, які виникають в процесі діяльності самої фінансової установи – комерційного банку або лізингової компанії (маркетингові, моральне старіння об'єкта лізингу, цінові, процентні, оцінки ліквідності, портфельні, і т. ін.).

Лізингоотримувач та лізингодавець повинні комплексно підходити до управління ризиками, але активно впливати вони можуть на першу та третю групу ризиків відповідно. Особливу увагу при мінімізації ризиків слід приділяти підбору персоналу та постійному підвищенню їх кваліфікації, так як не всі фактори, що впливають на даний процес можливо кількісно оцінити.

Значну роль в управлінні ризиками та відповідно їх мінімізації має правове поле, оскільки всі учасники процесу функціонують в його межах.

Правове поле в Україні потребує певних змін, однією з яких має бути законодавче встановлення та закріплення податкових пільг для учасників інвестиційного лізингового процесу.

Такі заходи на регіональному та макрорівнях у короткостроковому періоді дещо зменшать податкові надходження, але в середньо- та довгостроковому періодах зростуть вищезазначені надходження до бюджету, зайнятість населення, а відповідно покращиться життєвий рівень населення як регіону, так і країни вцілому.

На мікрорівні використання лізингових схем з метою здійснення інвестиційних заходів сприятиме підвищенню конкурентоздатності як продукції, що випускається лізингоотримувачем, так і зростанню обсягів реалізації вцілому (зростання обсягів реалізації як у постачальника об'єкта лізингу, так і у лізингоотримувача, а також зростання обсягу наданих послуг у лізингодавця), що забезпечить посилення конкурентних позицій всіх учасників інвестиційного лізингового процесу. Окрім того, матиме місце одна з форм прояву принципу переходу кількісних змін в якісні.

Зростання обсягів реалізованої продукції (послуг) надасть можливість створювати нові робочі місця, тобто сприятиме вирішенню певних соціальних питань.

З урахуванням того, що інвестиційні заходи спрямовані, як правило, на залучення та використання основних засобів суб'єктами господарювання та з врахуванням довгострокового терміну їх придатності, раціональним є розвиток в Україні вторинного ринку основних засобів.

Даний ринок в нашій країні перебуває на стадії формування. Нині сектор комерційної нерухомості розвивається більш інтенсивно в порівнянні з сектором обладнання, машин та механізмів.

З урахуванням вищезазначеного, раціональним є забезпечення можливості використання об'єктів фінансового лізингу у вигляді обладнання, машин і механізмів, придбаних з-за кордону на первинному і вторинному ринках. Це потребує забезпечення рівних умов для застосування даних основних засобів і вітчизняних.

За умови фінансової можливості перевагу слід надавати основним засобам, придбаним на первинному ринку, оскільки це забезпечить їх оновлення на кардинально новій основі. Але в умовах становлення та розвитку виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання раціональним є використання основних засобів, придбаних на вторинному ринку, оскільки цей період розвитку характеризується певною обмеженістю фінансових інвестиційних ресурсів і значними ризиками, що супроводжують випуск нової продукції: набуття відповідної кваліфікації персоналом, налагодженням постійних зв'язків з постачальниками сировини та каналів збуту продукції (надання послуг), конкуренція на ринку, «активність» покупців і т. ін.

ВИСНОВКИ

Нині в Україні лізинг слід розглядати як один із реальних напрямків активізації та прискорення розвитку інвестиційної складової економіки України, як найбільш доступний і ефективний спосіб фінансування розвитку бізнесу.

З метою подальшого успішного пришвидшення інвестиційного процесу через використання лізингових схем фінансування доцільно:

- ✦ забезпечувати жорсткий відбір економічно обґрунтованих проектів;
- ✦ перевагу при укладанні лізингових договорів віддавати тим проектам, що передбачають в кінцевому підсумку випуск готової продукції (надання послуг);
- ✦ сприяти розвитку добросовісної конкуренції серед лізингодавців;
- ✦ поглиблювати спеціалізацію лізингових компаній;
- ✦ активно залучати банківський сектор;
- ✦ раціонально застосовувати досвід економічно розвинутих країн;
- ✦ вдосконалювати правове поле, у тому числі законодавчо встановити та закріпити податкові пільги для учасників даного процесу;
- ✦ забезпечувати рівні умови для використання вітчизняної техніки та техніки з-за кордону;
- ✦ узгоджувати інтереси різних відомств і служб щодо регулювання лізингового процесу;
- ✦ забезпечувати розвиток вторинного ринку основних засобів, оскільки вартість не нового обладнання значно менша, а термін його використання значний;
- ✦ підвищувати кваліфікацію персоналу, що обслуговують лізингові відносини;
- ✦ збільшувати проінформованості потенційних лізингоотримувачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Василенко В. Н.** К вопросу о классификации рисков лизинговых компаний [Електронний ресурс] / В. Н. Василенко, М. В. Сигнатулин // Научные труды ДонНТУ. – Вып. 30. – С. 147 – 153. – Режим доступа к журн.: http://www.library.dgtu.donetsk.ua/fem/vip114/114_20.pdf
2. **Внукова Н. М.** Оцінка можливостей розвитку фінансового лізингу в Україні / Н. М. Внукова, О. С. Бадзим, В. А. Череватенко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 9. – С. 49 – 58.
3. **Гриценко В. В.** Лізинг в Україні: законодавчі перешкоди та стабілізаційна програма розвитку [Електронний ресурс] / В. В. Гриценко // Торгівля і ринок України : темат. зб. наук. пр. Вип. 30, т. 1. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2010. – С. 114 – 126. – Режим доступу до журн.: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tiru/2010_30_1/Gricenko.pdf
4. **Іонова М. М.** Міжнародний лізинг як механізм інвестування в умовах посткризового розвитку світової економіки [Електронний ресурс] / М. М. Іонова // Вісник МНТУ. – 2011. – № 2(5). – С. 112 – 117. – Режим доступу до журн.: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vmntu/2011_2/14.pdf
5. **Іонова М. М.** Сучасні тенденції організаційно-правового забезпечення міжнародного лізингу / М. М. Іонова // Стратегія розвитку України. – 2005. – № 1. – С. 118 – 123.
6. **Орлова О. М.** Лізинг як ефективна форма інвестування на регіональному рівні [Електронний ресурс] / О. М. Орлова // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.12. – С. 238 – 244. – Режим доступу до журн.: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlut/19_12/238_Orlowa_19_12.pdf
7. **Соболь Л. В.** Роль лізингу в оновленні матеріально-технічної бази аграрних підприємств на прикладі Херсон-

ського регіону / Л. В. Соболев // Економіка: проблеми теорії та практики.– 2007.– № 232.– С. 115 – 124.

8. Соболев Л. В. Основні напрями розвитку лізингу аграрних підприємств / Л. В. Соболев // Таврійський науковий вісник.– 2007.– № 54.– С. 291 – 295.

9. Ульяновченко О. В. Актуальні проблеми лізингу як фінансового механізму формування та розвитку ресурсного

потенціалу аграрного сектору економіки / О. В. Ульяновченко // Держава та регіони.– 2009.– № 4.– С. 189 – 194.

10. Офіційний сайт Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців» [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.leasing.org.ua>